

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Тамара ТОЛСТАНОВА

2025 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Комарницької Тамари Костянтинівни
на тему: «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук
за спеціальністю 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних
народів Америки та Австралії**

Дисертація Комарницької Тамари Костянтинівни на тему: «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку», подана на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії, є цілісною, завершеною науковою працею.

1. Актуальність теми дослідження полягає у його спрямуванні на вивчення новітнього неописаного у світовій лінгвістиці феномена мови масової культури на матеріалі японської мови. Специфічний багатоплановий лінгвістичний феномен мови масової культури ще не дістав належного теоретичного та практичного опрацювання як у мовознавчій літературі, так і на матеріалі різних мов світу. Водночас, як переконливо демонструє й доводить дисертантка, саме це явище детермінує картину світу пересічного користувача, обумовлюючи його модус мислення і сприйняття дійсності. Дослідження новітнього феномена мови масової культури дозволяє окреслити актуальні тенденції мовних змін у контексті трансформації глобальної культурної парадигми й осмислити формування новітніх мовних субстандартів, не описаних досі у мовознавстві. Описання мови масової культури на основі міждисциплінарного підходу уможливорює аналіз мови як системи у її взаємозв'язку з аксіологічним зсувом у суспільстві, візуальним поворотом у культурі й поширенням кліпової свідомості, що відкриває перспективи аналізу останніх змін у гуманітаристиці. Дослідження всіх мовних рівнів новітнього лінгвістичного феномена мови масової культури дозволяє спрогнозувати можливі майбутні трансформації у мовному стандарті. Дисертаційна робота Комарницької Тамари Костянтинівни без сумніву робить вагомий внесок у концепцію соціальних та функційних різновидів мови.

2. Зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію у вигляді рукопису виконано самостійно відповідно до тематичного плану науково-дослідницьких робіт кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Актуальні проблеми лінгвістики, літературознавства та освіти країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії» (20КП044-08). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №3 від 30 жовтня 2023 року).

3. Наукова новизна дослідження полягає в: 1) розробленні авторської міжпарадигмальної методики комплексного вивчення мови масової культури на тлі мови-еталону – літературної мови; 2) обранні дослідницького об'єкта і предмета, що ще не дістав достатнього висвітлення в українській японістиці і у світовому мовознавстві загалом.

Вперше:

- обґрунтовано концепцію мови масової культури як системи, що відрізняється від літературної мови на всіх мовних рівнях, має свої тенденції та специфічні функції і впливає на рівень культури мови своїх реципієнтів. Виокремлення феномена мови масової культури дозволяє розширити перелік існуючих мовних субстандартів, а також пояснити динаміку мовних змін на сучасному етапі;

- запропоновано комплексний підхід для системного описання мови масової культури Японії, що залучає здобутки суміжних гуманітарних дисциплін і польові дослідження: визначення мови масової культури та з'ясування її меж було здійснено в контексті проблеми визначення сутності й обсягу масової культури як такої; мову масової культури розглянуто у двох зрізах – із погляду розуміння її як мовної репрезентації єдності масово-культурних жанрів та з точки зору її трактування як альтернативної системи, що реалізується на фонетичному, лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях; прагматичний, психолінгвістичний та функційний аспекти мови масової культури Японії були унаочнені завдяки опитуванню серед японських мовців у формі анкетування з подальшою обробкою отриманих квантитативних даних;

- розроблено нову для лінгвістики концепцію мови масової культури, що допоможе подивитися під новим кутом зору на синхронні процеси, які відбуваються з мовою, та спрогнозувати тенденції в мовному узусі з можливим подальшим впливом на літературний стандарт.

Удосконалено класифікацію прийнятих у лінгвістиці мовних субстандартів шляхом її розширення за рахунок включення до неї мови масової культури; визначено та інвентаризовано специфічні мовні одиниці всіх мовних рівнів, що відрізняють мову масової культури Японії від літературного стандарту, за рахунок чого було доведено гіпотезу про те, що мову масової культури Японії можна розглядати як новітній субстандарт і протиставити нормативній японській мові, як масову культуру – елітарній згідно з концепцією Франкфуртської школи.

Отримали подальший розвиток: класифікація гібридних японсько-англійських морфологічних словотвірних моделей, комплексний аналіз функцій різних видів субстандартної лексики, визначення тенденцій розвитку мови ЗМІ на матеріалі японської мови.

Новим здобутком у дослідженні Комарницької Т. К. є доведення відмінності мови масової культури від літературної мови на основі результатів власних квантитативних підрахунків, які дозволити унаочнити зміщення пропорцій між типологічними шарами лексики й між повними і неповними реченнями у мові масової культури Японії порівняно з літературною мовою. Новим є запропонований міждисциплінарний підхід – методологія дослідження сутності мови масової культури з залученням здобутків філософської думки та соціокультурних студій, зокрема, з позицій концепції культуріндустрії Франкфуртської школи, аксіологічного підходу Д. Макдональда, а також постмодерністської концепції Ж. Бодрієра щодо сутності масової культури як симулякра. За рахунок перенесення філософсько-культурологічних підходів до сутності масової культури на лінгвістичну площину дисертантка вперше окреслює жанрові рамки мови масової культури, а також аналізує риси і функції мови масової культури у їхньому взаємозв'язку з характеристиками самої масової культури, розглядаючи мову масової культури як «вторинну», підпорядковану основній комерційній складовій масової культури та її візуальному ряду.

4. Теоретичне значення роботи полягає в розробці нової для лінгвістики концепції мови масової культури як окремого новітнього лінгвістичного феномена субстандартного характеру, що має істотне значення для сучасної мовознавчої науки і вивчення мови в її взаємозв'язку з культурою у рамках сучасної антропологічної парадигми. Дисертаційна робота Т. К. Комарницької робить вагомий внесок у вивчення проблеми мовного розвитку, впливу соціально-культурних факторів на мову і впливу самої мови на суспільство. Висунута концепція мови масової культури розширює знання про функційну природу мови загалом і про закономірності її функціонування в масовій культурі, що оточує і здійснює вплив на кожного члена суспільства. Дібраний у процесі дослідження матеріал є цінним у соціокультурному плані, а також і з історичного погляду, оскільки відображає ціннісну орієнтацію сучасного постіндустріального суспільства споживання.

5. Практичне значення роботи полягає у перспективності використання її положень у процесі підготовки фахівців-японістів філологічного, а також країнознавчого спрямування. Зокрема, на основі результатів дослідження Комарницької Т. К. на кафедрі мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії було розроблено та впроваджено нову навчальну дисципліну «Мова масової культури країн Далекого Сходу та Південно-Східної Азії» (ВП 2.08 ОПП «В'єтнамська мова і література та переклад, французька мова», «Індонезійська мова і література та переклад, англійська мова», «Китайська мова і література та переклад, англійська мова», «Корейська мова і література та переклад, англійська мова», «Японська мова і література та переклад, англійська мова») для читання в шостому семестрі бакалаврату. Вказана

навчальна дисципліна є унікальною і повністю базується на наукових розробках Т. К. Комарницької, викладених у її дисертаційній роботі. Окрім цього, результати дослідження Т. К. Комарницької можуть бути використані і під час читання більш традиційних навчальних дисциплін «Стилістика японської мови», «Лінгвістичні особливості аніме та манги», «Усний та письмовий різновиди японської мови», «Переклад рекламних текстів», «Основи перекладу японських жаргонізмів, сленгу та лексики якуваріго», «Японсько-український аудіовізуальний переклад», «Переклад япономовних текстів масмедіа та поп-культури», «Лексикологія японської мови», «Лінгвокраїнознавство Японії», що викладаються у рамках освітньо-професійної програми «Японська мова і література та переклад, англійська мова» на здобуття освітнього ступеня бакалавра, а також «Актуальні напрями сучасного японознавства», «Актуальні проблеми японської філології», «Японська мова для професійного спілкування» освітньо-наукової програми «Східна філологія, західноєвропейська мова та переклад: японська мова і література» на здобуття освітнього ступеня магістра у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка й інших закладах вищої освіти, які готують фахівців у галузі японістики. Результати дослідження можуть бути використані під час укладання відповідної навчально-методичної літератури – підручників, навчальних посібників, курсів лекцій, методичних розробок тощо.

6. Особистий внесок здобувача. Дисертація Комарницької Т. К. є самостійною науковою працею мовознавчого спрямування, в якій висвітлені власні ідеї і розробки автора, що дозволили вирішити поставлені та сформульовані у роботі завдання (перелік із 12 завдань). Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувачки. Ідеї, теоретичні положення, висновки й рекомендації оприлюднені в публікаціях і доповідях на наукових конференціях та круглих столах. Особистий внесок здобувачки в опублікованих у співавторстві 9 статтях зазначено до кожної з них і наведено у п. 8.

7. Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено на розширеному засіданні кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №2 від 24 вересня 2025 р.).

Основні результати дослідження представлено в доповідях на 18 міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, міждисциплінарних круглих столах:

- Міжнародна конференція «Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна і світ» (Україна, м. Львів, 22–23 листопада 2018 р.);

- Міжнародна науково-практична конференція «Perspectives of world science and education» (Японія, м. Осака, 9–11 вересня 2020 р.);

- Міжнародна наукова конференція «Глобальні трансформації у сфері культури: виклики сьогодення» (Україна, м. Львів, 29–30 жовтня 2021 р.);
- Міжнародна конференція «International Korkut ATA Scientific Researches Conference» (Туреччина, м. Османіє, 28–30 червня 2022 р.);
- Міжнародна наукова конференція «XXV Сходознавчі читання А. Кримського» (Україна, м. Київ, 10 листопада 2022 р.);
- VI Конгрес сходознавців (Україна, м. Київ, 3 грудня 2022 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Сходознавчі читання пам'яті Дениса Антіпова та Святослава Горбенка» (Україна, м. Київ, 10–11 травня 2023 р.);
- Міждисциплінарний круглий стіл «Філософія та публічні комунікації: інформаційний простір сучасної культури» (Україна, м. Київ, 27 жовтня 2023 р.);
- 17-та Міжнародна наукова конференція «Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур» (Україна, м. Київ, 9–10 листопада 2023 р.);
- Міжнародна наукова конференція «XXVI Сходознавчі читання А. Кримського» (Україна, м. Київ, 30 листопада 2023 р.);
- VII Конгрес сходознавців (Україна, м. Київ, 27 листопада 2023 р.);
- Міжнародна наукова конференція «Innovations in philology: whims or the need of the hour» (Польща, м. Ченстохова, 6–7 грудня 2023 р.);
- Міжнародна наукова конференція «The latest development trends in philological science and education» (Латвія, м. Рига, 7–8 лютого 2024 р.);
- VIII Всеукраїнська дистанційна науково-методична конференція з міжнародною участю «Питання Сходознавства в Україні» (Україна, м. Харків, 18 квітня 2024 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Наукові читання пам'яті загиблих сходознавців» (Україна, м. Київ, 10 травня 2024 р.);
- Міжнародна наукова конференція «XXVII Сходознавчі читання А. Кримського» (Україна, м. Київ, 27 червня 2024 р.);
- II Міждисциплінарний круглий стіл «Філософія та публічні комунікації: інформаційний простір сучасної культури» (Україна, м. Київ, 25 жовтня 2024 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук» (Україна, м. Запоріжжя, 25–26 жовтня 2024 р.).

8. Публікації. За результатами дослідження опубліковано 46 наукових праць: 8 статей у періодичних наукових виданнях за галуззю знань, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, 18 статей у наукових виданнях, що включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, 1 стаття в періодичних наукових виданнях інших держав, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку й/або Європейського Союзу, 15 тез доповідей наукових конференцій та інших наукових заходів і 4 статті в інших наукових виданнях. Така переконлива кількість публікацій у повному обсязі розкриває основний зміст дисертаційної роботи.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Комарницька, Т. (2012). Аббревіація у японській мові: проблема номінації та класифікації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 18, 21-25. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2012.18>
2. Комарницька, Т. (2018). Деградація мови у масовій культурі (на прикладі японських та українських поп-пісень). *Мовні і концептуальні картини світу*, 63, 66-77.
3. Комарницька, Т. (2018). Масова культура як загроза культурі мови (приклад Японії). *Мовні і концептуальні картини світу*, 2 (64), 86-95.
4. Комарницька, Т. (2019). Гібридизація та вульгаризація мови в телевізійних жанрах масової культури як виклик мовній політиці України. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 24, т. 1, 114-121. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/24.176765>
5. Комарницька, Т., Кузьменко, Ю., Федотова, Ю., & Філонова, В. (2019). Стилiстичний та соціокультурний аспект звертання як перекладознавча проблема (на матеріалі звертання у японській мові). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 26 (2), 57-64. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/26.195874> (особистий внесок автора: висвітлення особливостей культури мови в Японії та характеристики мовних норм у японській мові)
6. Комарницька, Т. (2021). Такий різний Схід: порівняння етноспецифічних особливостей комунікативної поведінки японців та ізраїльтян як маркера їхніх національних характерів. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 42, т. 1, 201-208. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-1-27>
7. Комарницька, Т. (2023). Incomplete sentences in the language of Japanese mass culture as a deviation from the language norms. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1 (29), 17-23. <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2023.29.03>
8. Комарницька, Т. (2023). Проблема класифікації жанрів японської масової культури у контексті лінгвістичного дослідження. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 207, 126-134. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-207-18>
9. Комарницька, Т. (2023). Як співвідносяться між собою літературна мова і мова масової культури? *Закарпатські філологічні студії*, 29, т. 2, 183-188. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.34>
10. Комарницька, Т. (2024). Експлуатація діалектизмів у мові масової культури Японії як елемент стереотипізації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 35 (74), 5, ч. 2, 128-132. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.5.2/21>
11. Комарницька, Т. (2024). Мова масової культури, мова популярної культури чи мова поп-культури: термінологічна невизначеність. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 35 (74), 3, ч. 1, 72-76. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.1/13>

12. Комарницька, Т. (2024). Нестандартне подвоєння приголосних звуків у мові масової культури Японії. *Закарпатські філологічні студії*, 38, 160-164. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.38.30>
13. Комарницька, Т. (2024). Особливості мови манги як одного з різновидів мови масової культури Японії. *Закарпатські філологічні студії*, 33, т. 1, 115-121. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.20>
14. Комарницька, Т. (2024). Особливості мови японських фільмів, серіалів та аніме як візуальних жанрів масової культури Японії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 66, 80-84. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.66.17>
15. Комарницька, Т. (2024). Особливості мови японської друкованої реклами у контексті дослідження мови масової культури Японії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 67, 56-59. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.67.14>
16. Комарницька, Т. (2024). Роль і небезпека вульгарної лексики у мові масової культури Японії. *Наукові праці МАУП. Філологія*, 3 (13), 42-46. <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.3.6>
17. Комарницька, Т. (2024). Фонетичні, лексичні та граматичні характеристики японської телевізійної реклами як масово-культурного феномену. *Закарпатські філологічні студії*, 35, 150-155. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.26>
18. Комарницька, Т. (2025). Лексика якуваріго як специфічна риса мови масової культури Японії. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 36 (75), 1, ч. 2, 130-134. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/21>

Статті в іноземних виданнях:

19. Kobelianska, O., Komarnytska, T., Kuzmenko, Yu., Mazur, S., & Filonova, V. (2018). Language Situation and Language Legislation of Ukraine in the Context of Experience of the Countries with Similar Historical Background. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, 9. 8 (38), 2643-2652. [https://doi.org/10.14505/jarle.v9.8\(38\).14](https://doi.org/10.14505/jarle.v9.8(38).14) (Scopus) (особистий внесок автора: опис мовної ситуації в Україні та країнах Далекого Сходу, а також проблем, пов'язаних із функціонуванням літературної мови у цих країнах).
20. Bukriienko, A., Komarnytska, T., Komisarov, K., & Riabovolenko, I. The newest trends in word-formation as a response to current society requests (the example of Japan). *ASTRA Salvensis. Salva: Transilvanian Association for the Literature and Culture of Romanian People*, 2019. Supplement №1. P. 63-80. <https://doi.org/10.52846/aucssflingv.v43i1.21> (Scopus) (особистий внесок автора: аналіз останніх тенденцій у японському словотворі, пов'язаних із функціонуванням мови у масовій культурі, здійснення квантитативних підрахунків продуктивності аббревіації на матеріалі словника 「日本語俗語辞書」 з подальшим аналізом отриманих результатів).
21. Asadchykh, O., Bukriienko, A., Fedotova, Yu., Filonova, V., & Komarnytska, T. (2021). Features of the categories mono no aware, yugen, wabi-sabi, as symbols of Japanese aesthetics in literature. *AD ALTA: Journal of*

Interdisciplinary Research, 11/02-XX, 147-151.
<https://doi.org/10.6084/m9.figshare.24762660> (**Web of Science**) (особистий внесок автора: опис концептів японської культури).

22. Komarnytska, T., Vozniuk, H., Asadchykh, O., Bukriienko, A., & Kuzmenko, Yu. (2022). The Associative Field of the Concepts "Japan" and "ウクライナ" (Ukraine) based on the Results of an Associative Experiment among Japanese and Ukrainians as the Cultural Stereotypes Evidence. *Studies in Media and Communication. Red Fame Publishing, 10, 3, 100-108.* <https://doi.org/10.11114/smc.v10i3.5839> (**Scopus**) (особистий внесок автора: опис вербалізації культурних стереотипів у мові, а також функціонування концептів-топонімів у масовій культурі; аналіз експериментального матеріалу та проведення квантитативних підрахунків на його основі).

23. Anistratenko, L., Asadchykh, O., Bukriienko, A., Komarnytska, T., & Komisarov, K. (2024). The Influence of Mass Media on the Modern Japanese. *Jurnal Arbitrer, 11, 2, 131-143.* <https://doi.org/10.25077/ar.11.2.131-143.2024> (**Scopus**) (особистий внесок автора: аналіз мовозмін, яких зазнає японська мова у засобах масової інформації, підбір та систематизування японськомовного ілюстративного матеріалу, розгляд лексичних та граматичних особливостей мови японських ЗМІ в контексті її відмінності від літературної мови).

24. Asadchykh, O., Dybska, T., Kindzhybala, O., Komarnytska, T., & Poinar, L. (2024). Oriental Languages in the Information Society and the Changing Global Cultural Paradigm. *Revue Traduction et Langues, 23 (3), 91-110.* <https://doi.org/10.52919/translang.v23i03.1013> (**Scopus**) (особистий внесок автора: розробка методики дослідження, опис новітніх тенденцій у японській мові, що виникають під впливом глобальної культури).

25. Bukriienko, A., Komarnytska, T., Komisarov, K., Kuzmenko, Yu., & Vozniuk, H. (2024). Representation of the Atomic Tragedy as a Unique Historical and Cultural Experience in Ukrainian and Japanese Literature of the Twentieth and Twenty-First Centuries. *Interdisciplinary Literary Studies, 26 (2), 216-236.* <https://doi.org/10.5325/intelitestud.26.2.0216> (**Scopus, Web of Science**) (особистий внесок автора: розробка методики дослідження та ідентифікація стилістичних прийомів, застосованих в аналізованих текстах, опис історико-культурних передумов створення аналізованих творів).

26. Bukriienko, A., Komarnytska, T., Komisarov, K., Naumova, Yu., & Vozniuk, H. (2024). Linguistic features of Japanese advertising as a cultural phenomenon. *AD ALTA, 14, 1, XL, 121-127.* (**Web of Science**) (особистий внесок автора: підбір японськомовного масово-культурного матеріалу та аналіз його фонетичних, лексичних і граматичних характеристик, опис особливостей японської телевізійної та друкованої реклами й розкриття потенціалу використання просторіччя у мові японської реклами).

27. Komarnytska, T. (2025). Features of vowel reduction and vowel shortening in the language of Japanese mass culture. *Academia Polonica. Scientific Journal of Polonia University, 68 (2025), 1, 68-75.* <https://doi.org/10.23856/6808> (Index Copernicus International).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

28. Комарницька, Т. (2014). Застосування гри слів у японському словотворі. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 61, 175-182.
29. Комарницька, Т. (2018). Мова масової культури як загроза культурі мови (на матеріалі мови українського та японського розважального сегменту телебачення). *Соціолінгвістичне знання як засіб формування нової культури безпеки: Україна і світ : матеріали міжнар. конф.*, м. Львів, 22-23 листопада 2018 р. (с. 57-58). Львівський національний університет імені Івана Франка.
30. Комарницька, Т. (2019). Деструктивні явища в лексиці та граматиці мови українських і японських розважальних телешоу. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки»*, 2 (57), 51-59. <https://doi.org/10.32840/1813-341X-2019-2.10>
31. Komarnytska, T. (2020). Hybrid word formation in Japanese as a marker of the Internet age. *Perspectives of world science and education : abstracts of the 12th International scientific and practical conference*, Osaka, August 14-15, 2020. (p. 56-66). CPN Publishing Group.
32. Комарницька, Т. (2021). Вплив глобалізації на мову сучасної масової культури (на матеріалі текстів українських та японських популярних пісень). *Глобальні трансформації у сфері культури: виклики сьогодення : матеріали міжнародної наукової конференції*, м. Львів, 29-30 жовтня 2021 р. (с. 64-69). Львівський національний університет імені Івана Франка.
33. Комарницька, Т. (2022). Масова культура як чинник лексичних і граматичних зрушень у японській мові. *VI Конгрес сходознавців : збірник матеріалів*, м. Київ, 3 грудня 2022 р. (с. 156-159). Liha-Pres.
34. Комарницька, Т. (2022). Розмивання лексичних і граматичних норм у мові масової культури Японії. *XXV Схודознавчі читання А. Кримського : матеріали міжнародної наукової конференції*, м. Київ, 10 листопада 2022 р. (с. 244-247). Liha-Pres.
35. Komarnytska, T. (2023). Negative trends in the language of means of mass communication in Japan. *Innovations in philology: whims or the need of the hour : proceedings of the International scientific conference*, Czestochowa, December 6-7, 2023. (p. 150-153). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-383-5-40>
36. Комарницька, Т. (2023). Мова соціальних медіа в Японії як різновид мови масової культури. *Філософія та публічні комунікації: інформаційний простір сучасної культури : матеріали міждисциплінарного круглого столу, приуроченого пам'яті української журналістки, публіцистки, громадської діячки, головного редактора газети «Освіта», члена національної спілки журналістів України Коноваленко Ольги Степанівни*, Київ, 27 жовтня 2023 р. (с. 61-65). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-349-4-18>
37. Комарницька, Т. (2023). Проблема визначення масово-культурних жанрів як матеріалу дослідження мови японської масової культури. *XXVI Схודознавчі читання А.Кримського : матеріали міжнар. наук. конф.*, м. Київ, 30 листопада 2023 р. (с. 100-103). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-22>

38. Комарницька, Т. (2023). Сугестивний потенціал еліпсису і номінативних речень у мові масової культури Японії. *VII Конгрес сходовознавців : збірник матеріалів*, м. Київ, 27 листопада 2023 р. (с. 124-128). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-356-2-35>

39. Komarnytska, T. (2024). Language deviations in the language of Japanese means of mass communication in Japan. *The latest development trends in philological science and education : proceedings of the International scientific conference*, Riga, February 7-8, 2024. (p. 164-167). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-404-7-46>

40. Комарницька, Т. (2024). Англіцизми у мові японської реклами як чинник зниження культури мови. *Філософія та публічні комунікації: інформаційний простір сучасної культури : матеріали II міждисциплінарного круглого столу, приуроченого пам'яті української журналістки, публіцистки, громадської діячки, головного редактора газети «Освіта», члена Національної спілки журналістів України Коноваленко Ольги Степанівни*, м. Київ, 25 жовтня 2024 р. (с. 34-37). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-443-9-8>

41. Комарницька, Т. (2024). Експлуатація синтаксичної фігури повтору у мові японської масової культури. *Питання Сходовознавства в Україні : тези доповідей VIII Всеукраїнської дистанційної науково-методичної конференції з міжнародною участю*, м. Харків, 18 квітня 2024 р. (с. 32-34).

42. Комарницька, Т. (2024). Інверсія та парцеляція у мові японської масової культури як приклади порушення нормативної синтаксичної будови японської мови SOV. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Запоріжжя, 25-26 жовтня 2024 р. (с. 47-51). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-13>

43. Комарницька, Т. (2024). Порушення літературних норм у мові масової культури Японії. *Наукові читання пам'яті загиблих сходовознавців : збірник тез наукових робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 10 травня 2024 р. (с. 70-73). ПП «ЮНІСОФТ». <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.26125300>

44. Комарницька, Т. (2024). Специфіка мови масової культури Японії (на матеріалі манги). *XXVII Сходовознавчі читання А. Кримського : матеріали міжнар. наук. конф.*, м. Київ, 27-28 червня 2024 р. (с. 40-42). Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-12>

45. Комарницька, Т. (2020). Етапи «американізації» японської мови в соціокультурному контексті. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1 (26), 6-14. <https://doi.org/10.17721/1728-242x.2020.26.6-13>

46. Комарницька, Т. (2022). Лексичні, граматичні та стилістичні негативні явища в мові масової культури Японії (на прикладі мови японських модних журналів). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*, 1, 28, 5-11. <https://doi.org/10.17721/1728-242x.2022.28.5-11>

10. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

11. Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертаційна робота Комарницької Т. К. на тему «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку» відповідає принципам академічної доброчесності. Праця є результатом самостійних лінгвістичних досліджень і теоретичних узагальнень. Використані в докторській дисертації, наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, наукові тексти, ідеї, розробки, наукові результати й матеріали інших авторів супроводжуються посиланням на авторів та/або на джерело опублікування. Конкретний внесок здобувачки в опублікованих у співавторстві статтях зазначено у списку праць за темою дисертації. Наведені в тексті дисертації цитати є коректними й оформлені відповідно до вимог наукового стилю.

12. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота на тему «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку» відповідає паспорту спеціальності 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії.

ВИСНОВОК

Дисертація Комарницької Тамари Костянтинівни на тему «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку» є логічно структурованою, самостійною науковою працею, що вирізняється науковою інноваційністю й оригінальністю методології. Отримані результати роботи є новими й оригінальними та мають як теоретичне, так і практичне значення для лінгвістики і японознавства. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, завдання, передбачені метою дослідження, цілком реалізовані, мети дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, задекларовані здобувачкою, містять наукову новизну. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, висновки та підходи повністю обґрунтовані та аргументовані, містять наукову новизну та отримали необхідну апробацію на наукових конференціях. У публікаціях здобувачки відображені всі положення дисертації. Робота є завершеною й актуальною науковою працею, яка за актуальністю теми, а також з огляду на її новизну та обґрунтованість наукових результатів, що мають теоретичне та практичне значення і повноцінно відображені в наукових публікаціях, відповідає всім вимогам, що висуваються наразі до наукових докторських праць. Робота повністю відповідає шифру наукової спеціальності 10.02.13 – мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота Комарницької Тамари Костянтинівни на тему «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку» відповідає всім вимогам п. 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 року №1197, які висуваються до докторських дисертацій, і рекомендується до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.13

– мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії.

Результати дослідження Комарницької Тамари Костянтинівни на тему: «Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку» та представлених публікацій обговорено і схвалено на розширеному засіданні кафедри мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №2 від 24 вересня 2025 р.).

Головуюча на засіданні –

заступник директора Навчально-наукового інституту філології
з науково-педагогічної роботи,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри історії української літератури,
теорії літератури та літературної творчості

 Олена РОМАНЕНКО

Рецензент –

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
математичних факультетів
Навчально-наукового інституту філології

 Ірина ГОЛУБОВСЬКА

Рецензент –

доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Навчально-наукового інституту філології

 Наталя ІСАЄВА

Рецензент –

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри мов і літератур
Близького та Середнього Сходу
Навчально-наукового інституту філології

 Олена МАЗЕПОВА

Секретар кафедри

 Оксана ОХРІМЧУК

Мова масової культури в Японії: сутність і тенденції розвитку

Комарницька Тамара Костянтинівна

Науковий консультант: докт.пед.н.,
проф. Асадчих Оксана Василівна

Вступ

- «масова культура характеризується своєю мовою» [Корнієнко 2014, С. 253]
- «масова культура змінює мову» [Черемська, Сухенко 2020, с. 71]

Методологічна основа

- Міждисциплінарний підхід (Франкфуртська філософська школа, Д. Макдональд)
- Системно-структурний підхід (Ф. де Соссюр)
- Вчення Ж. Бодріяра

Мета

- комплексний опис феномена мови масової культури Японії у системно-структурному аспекті з визначенням особливостей його реалізації у кожному масово-культурному жанрі та на кожному мовному рівні
- **Об'єктом дослідження** є мова сучасної японської масової культури, а **предметом** – сутність та обсяг поняття мови масової культури Японії, мовна специфіка її провідних жанрів, особливості фонетики, лексики, морфології та синтаксису мови масової культури Японії в контексті виявлення тенденцій її розвитку

Робоча гіпотеза

- мова масової культури є окремим новітнім субстандартом, не описаним раніше у лінгвістиці, що контрастує з нею так само, як і сама масова культура протиставляється культурі високій

Матеріал дослідження

- - розважальні телешоу і телевікторини
- - манґа
- - аніме
- - телесеріали
- - художні фільми
- - модні журнали
- - популярні пісні
- - друкована і телевізійна реклама

Методологія

- Комплексна
- Міждисциплінарний підхід

Апробація

- 18 конференцій

Публікації

- 8 у міжнародних наукометричних базах Web of Science Core Collection та Scopus
- 18 у виданнях категорії Б
- 1 у закордонному виданні (ЄС)
- 15 тез
- 4 в інших наукових виданнях

Структура й обсяг дисертації

- 3 розділи
- 4 додатки
- 618 джерел
- 638 сторінок, із них 374 – основного тексту

РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ Й РАМОК МОВИ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ

- Мова масової культури, мова популярної культури чи мова поп-культури: термінологічна невизначеність. Проблема японських термінів 大衆文化 (масова культура), マスカルチャー (масова культура), ポピュラーカルチャー (популярна культура), ポップカルチャー (поп-культура), サブカルチャー (субкультура).
- Проблема класифікації жанрів японської масової культури у контексті лінгвістичного дослідження
- Феномен «кавай» як маркер масово-культурних жанрів Японії і його вплив на мову масової культури

Висновки до 1 розділу

- Вирішено вживати термін «мова масової культури»
- Запропоновано не відносити мову інтернету до мови масової культури
- Мову масової культури (大衆文化言葉) визначено як мову, що обслуговує жанри масової (популярної) культури, які мають лінгвальне оформлення, що спирається на літературну мову, однак і відрізняється від неї на фонетичному, лексичному, морфологічному і синтаксичному рівні, вбираючи у себе характеристики, притаманні просторіччю, сленгу, територіальним діалектам та макаронічному мовленню, а також характеризується односпрямованістю, за якої реципієнт виступає пасивним споживачем і не здатен вступати в діалог із мовцем.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА МОВИ РІЗНИХ ЖАНРІВ ЯПОНСЬКОЇ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ

- Особливості мови японських модних гламурних журналів
- Особливості мови японських популярних пісень
- Мова манґи як одна з форм мови масової культури Японії
- Особливості мови японської реклами як масово-культурного феномену
- Мова аніме, художніх фільмів і серіалів як візуальних жанрів японської масової культури
- Особливості мови розважальних телешоу в контексті примітивізації мови масової культури

Висновки до 2 розділу

- В усіх жанрах масової культури мова зазнає схожих змін і відхилень від літературного стандарту
- Мова масової культури поєднує в собі риси різних субстандартів
- Всі жанри масової культури Японії є мультимодальними, і мовна складова «обслуговує» візуальну
- Тенденція до спрощення мови масової культури на тлі акценту на візуальний ряд корелює з сучасною парадигмою «візуального повороту» і кліпової свідомості як глобальної культурної тенденції

РОЗДІЛ 3. МОВА МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ЯПОНІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА СИСТЕМА: СУТНІСТЬ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НА РІЗНИХ МОВНИХ РІВНЯХ

- Фонетика мови масової культури Японії у контексті відмінностей від літературного стандарту і фонетичних інновацій
- Лексична система мови масової культури Японії: відхилення від стандарту і зміщення пропорцій у словниковому складі
- Новітні процеси у морфології мови масової культури Японії як відображення на мовному рівні сучасних масово-культурних тенденцій
- Особливості синтаксису мови масової культури Японії в контексті «зловживання» синтаксичними виразними засобами

Фонетичний рівень

- Нестандартне подовження голосних
- Нестандартна редукція голосних
- просодичне скорочення голосних
- Нестандартне подвоєння приголосних
- Нестандартна емпатична назалізація
- Нестандартний емпатичний прикінцевий
твердий приступ

Приклади

Приклади

Приклади

Лексичний рівень

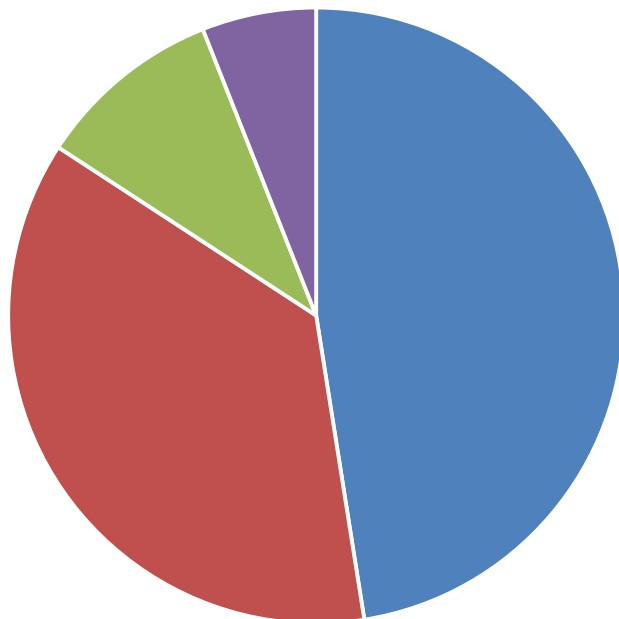
- Зсув у співвідношенні ваго/канго/гайрайго
- Три хвилі проникнення гайрайго, що збігаються в часі з етапами розвитку ЗМІ
- Широке залучення субстандартної лексики різних типів: просторіччя, вульгаризми, сленгізми, діалектизми, якуваріго

Співвідношення типологічних шарів лексики

Літературна мова

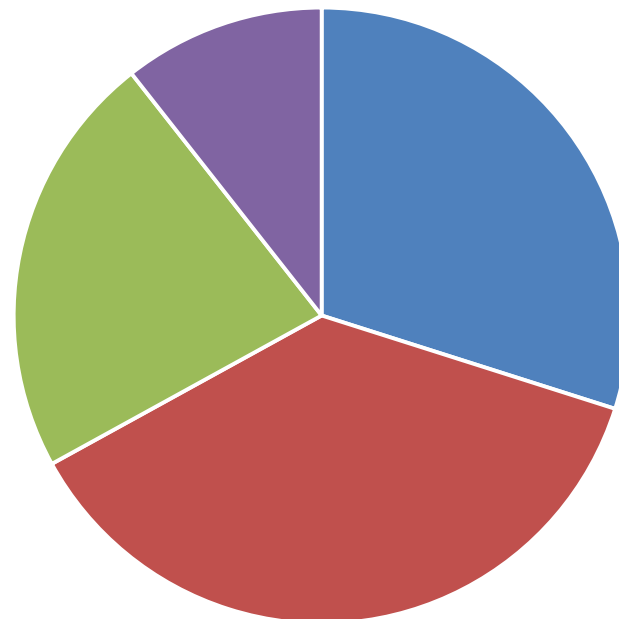
ВІДСОТКИ

■ кан'о ■ ва'о ■ гайрай'о ■ мішані

Мова масової культури

ВІДСОТКИ

■ кан'о ■ ва'о ■ гайрай'о ■ мішані

Приклади

- クロコダイル
- シンガー
- サンデー

Приклади

- アイライナーやアイシャドウ、リップやチーク、コンシーラーなど、様々な用途に使えるマルチペンシル。なめらかなテクスチャーで、どんなパーツにも繊細なメイクが可能に。カラーは全25色、テクスチャーは5タイプと、ラインナップの豊富さも高ポイント。気分に合わせてチョイスして！目もと、チーク、リップ、ボディとマルチに活躍するスティック。肌の上でクリームからパウダーに変化し、透明感やきらめきのアクセント、立体感やハイライト効果を発揮！透明感のある仕上がりだから、どんな肌色にも馴染むのがGOOD。デイリーユースはもちろん、旅行に出かけるときのお供にも♡ (модний журнал Cosmopolitan Japan)
- Айлайнер та айшедоу, ліп і чік, консилер тощо – цей малтіпенсіл має безліч застосувань. Завдяки гладенькій тексча мейк можливий на будь-яких партс. Кала загалом 25 кольорів, тексча має 5 тайпів, високим пойнтом також є багатство лайнапу. Зроби свій чойс за своїм смаком! Стік для малті застосувань – очі, чік, ліп, боді. На шкірі змінюється від крему до паудеру, прозорий чи блискучий ексент, демонструє тривимірний ефект чи ефект хайлайту! Завдяки прозорому фінішу GOOD пристосовується до будь-якого тону шкіри. Підходить і для дейлі юзу, і для подорожей.

Результати опитування

ご意見によればこの文章に出て来る外来語の数は標準語よりも多いですか。

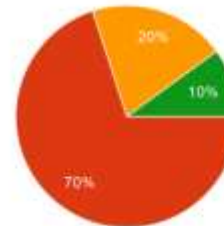
100 回答

- はい
- いいえ
- 答え難いです

この文章に出て来る外来語の機能は何だと思えますか。

100 回答

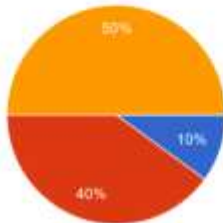
- 和語・漢語の中に該当する単語がない...
- 「西洋的」や「スタイリッシュ」な書...
- 読者を混乱させ、文章を理解不能にし...
- 答え難いです

Результати опитування

この文章における外来語に対するどう感じましたか。

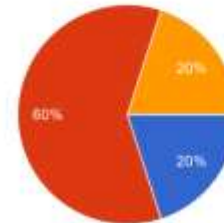
100 відповідей

- 肯定的で積極的に受け入れる。
- 中立的に受け入れる。
- 否定的で消極的、受け入れられない。
- 答えられない、わからない。

文章中にわからない外来語が含まれている場合、文章の理解に影響しますか。

100 відповідей

- はい、非常に影響します。
- はい、少し影響します。
- いいえ、あまり影響しません。
- いいえ、全然影響しません。

Субстандартна лексика

- Просторічна лексика
- Вульгарна/інвективна лексика
- Жаргонізми, сленгізми
- Рольова лексика якуваріго
- Діалектизми

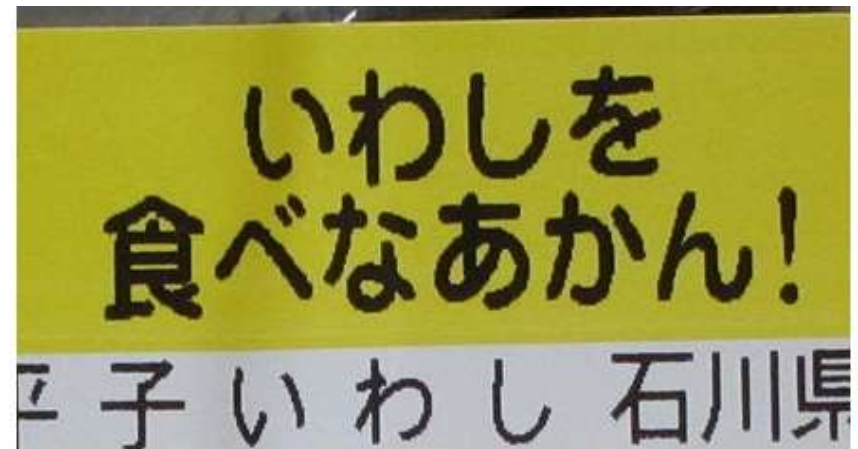
Приклади

Приклади

Приклади

Морфологічний рівень

- Морфологічна гібридизація на основі японського й англійського елементів
- Редукція морфологічних форм дієслова

Приклади морфологічної гібридизації

Приклади морфологічної гібридизації

Приклади морфологічної редукції

Приклади морфологічної редукції

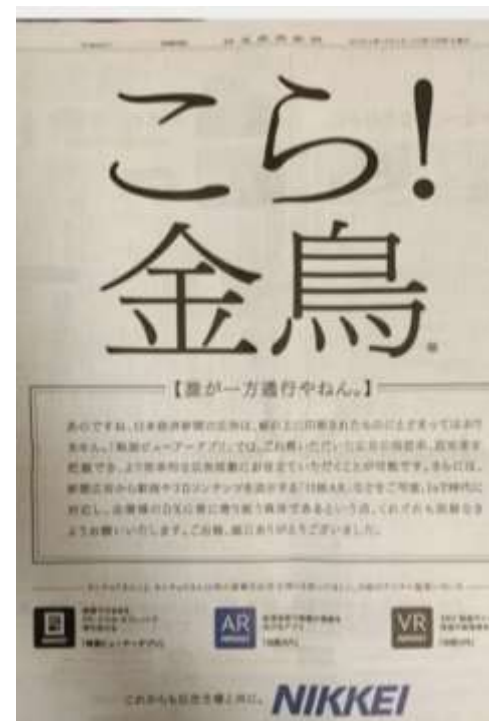

Синтаксичний рівень

- Засилля неповних речень
- Експлуатація повтору
- «Зловживання» інверсією та парцеляцією

Приклади неповних речень

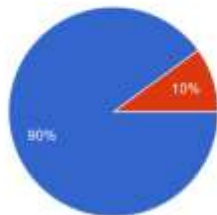

Приклади неповних речень

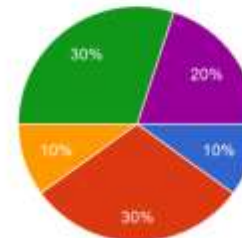
Результати опитування

あなたのご意見によればこの文章には標準語よりも体言止めなどの不完全な文の数が多ですか。
100 个回答

- はい
- いいえ
- 答えられない

あなたのご意見によればこの文章にある文の構造は
100 个回答

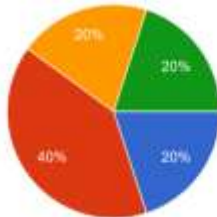

- 標準語に従います。
- 俗語に従います。
- 若者語に従います。
- 話し言葉に従います。
- その他

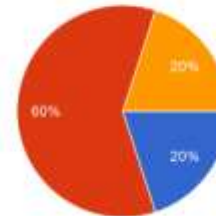
Результати опитування

あなたのご意見によればこの文章にある不完全な文は
100 个回答

- 文章をより非公式的にします。
- 注目を集めたり文章を面白くしたりし...
- 文章のスタイルをしつこくします。
- 文章のスタイルを創意的にします。
- 答え難いです

この文章における不完全な文に対してどう感じましたか。
100 个回答

- 肯定的で積極的に受け入れる
- 中立的に受け入れる
- 否定的で消極的、受け入れられない
- 答えられない、わからない

Приклади повтору

Приклади повтору

Приклади інверсії та парцеляції

Приклади інверсії та парцеляції

Висновки до 3 розділу

- Мові масової культури Японії притаманні фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні девіації
- Фонетичні інновації мають хаотичний характер
- У лексиці відбувається зсув традиційного співвідношення типологічних шарів лексики на тлі широкого залучення різнорідної субстандартної лексики
- Морфологічна гібридизація є хаотичним явищем, яке нагадує макаронічне мовлення
- На синтаксичному рівні частотним є порушення традиційної для японської мови синтаксичної будови SOV

Висновки

- Мова масової культури відрізняється від літературного стандарту на всіх мовних рівнях і являє собою новітній субстандарт, не описаний раніше
- Мова масової культури є комплексним явищем, що поєднує в собі риси просторіччя, розмовного мовлення, макаронічного мовлення, територіальних і соціальних діалектів
- Основною функцією всіх субстандартних явищ у мові масової культури є привернення уваги споживача, що пов'язане з комерційною складовою масової культури
- Загальною тенденцією розвитку мови масової культури є розширення її субстандартної природи з дедалі більшим залученням ненормативної складової

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

